

Ideja o združevanju Slovenskega filmskega arhiva in Kinoteke

Tretje mnenje

Lojz Tršan, foto: Zaš Brezar

Gospod Milan Ljubič se v marčevski številki *Ekrana* sprašuje o smiselnosti dveh filmskih arhivov. Članek, ki vsebuje tudi napačna zgodovinska dejstva, ne kaže samo na avtorjevo nepoznavanje pristojnosti in temeljnih nalog Slovenskega filmskega arhiva pri Arhivu Republike Slovenije (dalje SFA) in Slovenske kinoteke (SK), temveč tudi nepoznavanje institucionalnih in strokovnih razlik med ustanovama. Podajamo argumente, ki kažejo na nezdržljivost teh dveh institucij.

Dokumentirani podatki pričajo, da je bil Slovenski filmski arhiv kot oddelek Arhiva Republike Slovenije ustanovljen leta 1968 na podlagi Zakona o arhivskem gradivu in arhivih (Ur. L. SRS 4-24/66). Omenjeni zakon je izrecno navajal film kot arhivsko gradivo, zato je bila naloga SFA takrat evidentiranje, zbiranje, ohranjanje in varovanje slovenskega filmskega gradiva pred poškodbami in uničenjem ter posredovanje le tega uporabnikom. Te primarne naloge, določene v zakonu iz leta 1966, se niso spremenile vse do danes, ko je novejša zakonodaja s podzakonskimi akti njegovo področje dela še razširila. SFA sedaj deluje kot sektor znotraj Arhiva Republike Slovenije.

Slovenska kinoteka je bila ustanovljena leta 1996 s sklepom Vlade Republike Slovenije o razdelitvi javnega zavoda Slovenski gledališki in filmski muzej. Razdeljen je bil na dva javna zavoda in sicer na Slovenski gledališki muzej in Slovensko kinoteko. Dejavnosti Slovenske kinoteke so usmerjene v ohranjanje zgodovinskega spomina na filmskem oz. audiovizualnem področju in zagotavljanje razvoja vseh oblik filmske oz. audiovizualne kulture. Poslanstvo opravlja na podlagi svojih zbirk domače in svetovne filmske oziroma audiovizualne kulturne dediščine svetovnih ustanov in s predstavljanjem ter posredovanjem sodobnih svetovnih filmskih oziroma umetniških dobrin.

Če strnemo dejstva, je Slovenska kinoteka muzej, Slovenski filmski arhiv pa arhiv. Obe instituciji sicer pridobivata istovrstno gradivo, a na podlagi različne zakonodaje oziroma pristojnosti, različnih strokovnih standardov in ga na različne načine strokovno tudi obdelujeta. Iz naštetih razlogov so posledično tudi rezultati njunega dela različni.

V nadaljevanju članka avtor navaja podatke o Jugoslovanski kinoteki in ustanovitvi

kinotečne dvorane v Ljubljani, ki pa so netočni. Dne 17. 6. 1938 so v Parizu na sestanku predstavniki francoske Cinémathèque Française, angleške National Film Library, ameriške Film Library of MoMa in nemške Reichsfilmarchiv ustanovili Mednarodno organizacijo filmskih arhivov (FIAP). Jugoslavija takrat in nikoli kasneje ni podpisala nobene mednarodne konvencije o filmskih arhivih, ker te vrste konvencija, ki jo avtor Ljubič omenja, ni obstajala. Prav tako Jugoslovanska kinoteka ni bila med ustanovnimi člani FIAP. Jugoslovanska kinoteka je bila sprejeta kot redna članica FIAP leta 1949 in je članica FIAP še danes. Prav tako je netočna trditev, da »konvencija« določa, da je lahko v vsaki državi samo ena kinoteka. FIAP ne omejuje števila članov iz posameznih držav. Edini pogoj je, da članice sprejmejo in upoštevajo statut, pravila in etični kodeks te mednarodne organizacije. S tega vidika ni prav nobenega zadržka, da sta v FIAP včlanjeni obe slovenski inštituciji, SFA kot polnopraven član, SK pa kot pridružen član.

Avtor v članku trdi, da je v SFA »na videz gradivo vzorno urejeno, ker ne vemo, kaj se pravzaprav nahaja v škatlah«. Te trditve

so neresnične, saj ima v SFA vsak film svojo evidenčno številko, prav tako tudi vsaka tehnična enota, vsak kolut posebej. Vsi ti podatki so vneseni v osrednjo računalniško evidenco filmskega arhivskega gradiva ter so dostopni uporabnikom. Evidenca je pregledna in usklajena z dejanskim stanjem gradiva.

Ne razumemo najbolje navedbe gospoda Ljubića, da gre za »svež podatek«, ko v članku navaja informacije o prevozu filmskega gradiva leta 1990 iz Beograda v Slovenijo. Slednje se nanaša namreč na obdobje v dneh pred slovensko osamosvojitveno vojno leta 1991. Takrat je Ivan Nemanič, takratni vodja SFA, pripeljal iz skladišč Jugoslovanske kinoteke v Beogradu kamion filmov. Ti filmi niso dvojniki, kot trdi avtor, pač pa izvirniki na gorljivih in acetatnih trakovih. Te filme so iz Slovenije v letu 1973 in 1974 poslali v depozit v podzemne bunkerje Jugoslovanske kinoteke v Beogradu, ker v Sloveniji takrat ni bilo primernih filmskih skladišč.

Na vprašanje »Ali je združitev možna?« v Arhivu Republike Slovenije/SFA ocenjujemo, da je dosedanje delovanje obeh slovenskih ustanov dobro in da vsaka svoje poslanstvo opravljata vzorno. Naše delo se ne podvaja, temveč se dopolnjuje. Združevanje obeh ustanov po našem mnenju v tem času ne bi prineslo strokovnih presežkov in s tem ne bi ničesar racionalizirali. Argument, da bi bilo združevanje potrebno zaradi odprave »filmskega neznanja, ki naj bi bilo prisotno

zlasti v SFA«, pa je s strani avtorja Ljubiča žaljiv in netočen. Zaposleni SFA so strokovno izobraženi in usposobljeni za delo, ki ga opravljajo.

Očitke avtorja Ljubića o nepoznavanju zakonodaje, zlasti avtorske, zavračamo kot neutemeljene, saj je pri uporabi filmskega arhivskega gradiva upoštevanje avtorskih pravic najpomembnejše. Avtor članka navaja tudi, da je »vrsta filmskih veteranov zapustila ta svet. Nihče jih ni nič vprašal ...«, kar ne drži. V SFA hranimo zapiske razgovorov z vrsto uglednih filmskih delavcev in drugih, ki so kakorkoli lahko prispevali podatke za iskanje »izgubljenih filmov«, osvetlitev nastanka filma, identificiranje letnic, krajev, oseb na filmu. S tovrstnimi razgovori je v zgodnjih 70. letih pričel že Ivan Nemanič, takratni vodja SFA, in enako raziskujemo še danes. Vsi pogovori so zapisani ali pa avdiovizualno dokumentirani.

Glede filma *Giselle* SFA ni imel nobenega razloga, da bi dvomil o njegovi uporabi oziroma neuporabi, saj je film pri nas voden kot del uradne produkcije Viba filma in je kot tak vpisan tudi v Filmografiji jugoslovanskega filma.

SFA je v slovenskem prostoru kot tudi v zamejstvu in tujini tesno povezan z vsemi filmskimi institucijami. O leta 1993 smo član FIAF, svetovnega združenja filmskih arhivov in kinotek. Pri svojem delu upošte-

vamo direktive Evropske unije o varstvu, dostopnosti, digitalizaciji in upoštevanju avtorskih pravic. V SFA ne prevzemamo le filmov, ki nam jih na podlagi zakonodaje izročajo slovenski producenti, temveč tudi drugih ustanov in posameznikov.

Če povzamemo: SFA kot sektor v Arhivu RS uspešno deluje že več kot štirideset let. V tem času se je zbralo večino filmskega arhivskega gradiva od leta 1905 do danes. Skrbimo tudi za spisovno in fotografsko gradivo povezano s filmi, vodimo računalniško in klasično evidenco filmskega arhivskega gradiva z naslovi, podatki s podatki o tehničnih lastnostih, vsebini, ustvarjalcih, posebnost na so tudi krajevna in stvarna kazala ter kazala pravnih in fizičnih oseb, ki se pojavljajo v filmih.

V članku Milana Ljubića je polno nepreverjenih podatkov, ki verjetno temeljijo na ustnem izročilu oseb, ki v konkretnih zadevah in primerih niso bile udeležene. Avtorju članka gospodu Milanu Ljubiću priporočamo, da v bodoče bolj preveri dejstva, mi pa mu seveda lahko pri tem pomagamo. Arhiv RS in SFA znotraj njega smo odprta inštitucija, ki je namenjena tudi pomoči pri raziskovalnem delu in razjasnitvi nekaterih zgodovinskih dejstev.

Odgovor v celoti objavljamo na *Ekranovi* spletni strani www.ekran.si, kjer tudi nadaljujemo s polemiko na temo združevanja Slovenskega filmskega arhiva in Slovenske kinoteke.

